

KÄÄNTÄJÄN PÄÄNVAIVA SEITSEMÄN ISOA JA PIENTÄ VELJESTÄ

Teksti: Riitta Liede

Kuvat: Riitta Liede ja Babacar Mbaye

Kun suomalaisia lastenkirjoja käännettiin Senegalissa, elinympäristöjen ja kielten eroavaisuudet tuottivat kääntäjälle päänvaivaa. Suomalaisista kirjoista löytyi myös paljon afrikkalaisille tuttuja elementtejä.

Senegalilainen kirjallisuustutkija **Souleymane Diop** alkoi viime keväänä kääntää **Mauri Kunnaksen** Seitsemää koiraveljestä wolofin kielelle.

Diop tunsu suomalaista kulttuuria jonkin verran jo ennestään, koska hän toimii Dakarissa suomalais-senegalilaisen lähiökeskuksen kirjastovastaavana. Hän käänsi Mauri Kunnaksen Seitsemän koiraveljestä ja Koirien Kalevalan wolofin kielelle, jotta niitä voitaisiin käyttää kirjoitus- ja lukutaidon oppimateriaalina.

Ensimmäiset ongelmat tulivat eteen jo Seitsemän Koiraveljestä -kirjan nimessä. Senegalissa ei ole ilmausta pelkästään vel-

jelle tai siskolle, vaan sanalla määritellään aina, onko sisarus vanhempi tai nuorempi. Niin kirjan nimeksi tuli seitsemän isoa ja pientä veljestä.

Toinen ongelma liittyi koirahahmoihin: Senegalissa koiraa pidetään likaisena eläimenä ja ihmisen nimittäminen koiraksi osoittaa erittäin syvää halveksuntaa. Siksi olisi ollut liikaa, jos senegalilaisille luettavaksi tarkoitettussa kirjassa koirat ovat ihmisinä. Lopulta Diop päättikin puhua käännöksissään vain ihmisistä.

AIKA ENNEN KYLMIÄ KAUTTA

Seuraavaksi Diop joutui miettimään, miten kääntää kaikki neljä eri vuodenaikaa wolofiksi.

– Meillä on vain kaksi vuodenaikaa: kuiva kausi, joka kestää yhdeksän kuu-kautta ja sadekaus, joka kestää kolme kuu-kautta. Talvea meillä ei ole. Tämä on kuin meidän talvi, Diop viittasi leutoon syyskuun säähän kertoessaan käännoistyöstä Turun yliopiston kääntäjien laitoksella.

Talvea hän päätti kuvailla ilmaisulla: kun on kylmä ja syksyä ajaksi ennen kylmää kautta.

Myös lumen ja hiihtämisen selittämistä hän joutui miettimään. Wolofissa käytetään paljon ranskasta lainattuja ilmaisuja, joten lumea kuvaamaan hän valitsi ranskan ilmaisun neige, mutta muutti sen wolofille ominaiseen muotoon nees.

Erilaisille puille ja eläimille Diop etsi vastaavuuksia omasta tutusta ympäristöstä. Muun muassa sutta tuli vastaamaan sha-kaalia muistuttava eläin, till, poro taas löysi vastineensa antilooptista, kewël.

Myös kirjaan sisältyvät laulut olivat pulmallisia. Diop testasi erilaisia versioita kaverillaan löytääkseen niihin luontevan ilmaisun. Sen sijaan kaikki veljesten painimista koskevat ilmaukset olivat helppoja, koska paini on Senegalin kansallislaji ja siihen liittyvää sanastoa on runsaasti.

Souleymane Diop on kääntänyt Mauri Kunnaksen Seitsemän koiraveljestä ja Koirien Kalevalan oppimateriaaliksi Senegalin lapsille.

Kirjojen kääntäjä Souleymane Diop lukee Kunnaksen tekstejä lapsille Turun Ammattikorkeakoulun Senegaliin perustamassa kirjastossa. AMK on huhti-toukokuun ajan taas kehittämässä kirjastoa, ja projektin sujumista voi seurata blogista: <http://turku-dakar.blogspot.com/>

PERHE-ELÄMÄ TUNTUI TUTULTA

Seitsemän veljeksien perhe tuntui hänestä paljon enemmän afrikkalaiselta kuin eurooppalaiselta, ja veljeksien luonnetyypit olivat hänelle tuttuja.

– Juhani esimerkiksi yrittää kantaa vastuuta veljistään ja ohjailla heitä, Eero taas on nuorin ja hyvin älykäs. Juuri perhe ja sen elämä on tässä hyvin mielenkiintoinen, sillä sen suojelevuudessa ja keskinäisessä jatkamisessa on paljon yhtymäkohtia senegalilaiseen perhe-elämään. Ja heidänkin on tehtävä kaikkensa päästäkseen naimisiin!

Diop kertoo itse samaistuneensa kaikkein eniten Eeron hahmoon.

Aluksi hän mietti veljeksien nimien muuttamista senegalilaisiksi, mutta päätti sitten säilyttää ne alkuperäisinä, koska kyse on kuitenkin suomalaisesta kirjasta. Kirjan sisältö sopii hänen mielestään hyvin senegalilaiseen kirjoitus- ja lukutaidon opetukseen ja sen pohjalta voisi hyvin tehdä myös lastenteatteria.

”OLISIPA MINULLAKIN SAMPO!”

Etäiseltä ei tuntunut Kalevalankaan aihepiiri, sillä henkivoimat ja niiden ilmaukset ovat tuttuja afrikkalaisessa kulttuurissa. Sellaiset hahmot kuin Lemminkäinen ja Väinämöinen voisivat yhtä hyvin olla heiltä lähtöisin. Ja vanhemmilla ihmisillä on edelleenkin tapana kertoa viisauksia ja ennusteita, joita myös kuunnellaan.

Myös Kalevalan perhesuhteissa Diop näki tuttuja piirteitä, esimerkiksi nuorten ja vanhempien välisissä suhteissa, joita leimaa kunnioitus vanhempia kohtaan.

– Äiti yrittää ohjata ja kieltää tekemästä väärin, mutta pojat tekevät mitä tahtovat ja tajuavat myöhemmin olleensa väärässä ja äidin olleen oikeassa. Siinä on jotain hyvin samaa kuin meidän kulttuurissamme, jossa pitää aina kuunnella vanhempien ja viisaampien neuvoja.

Sammosta muotoutui Diopille paratiisimäinen mielikuva.

– Olisin onnellinen, jos minullakin olisi Sampo! Kun sen kerran saa, niin se toteuttaa kaikki toiveet.

Diop käänsi kirjat wolofiksi niiden englanninkielisistä versioista. Käännösapuna toimi Santhiaban lähiökeskuksen viimekeväinen työharjoittelija, fil.maist. **Minna Aalto**. Samassa projektissa Turun yliopiston ranskan opiskelijat käänsivät perinteisiä senegalilaisia eläinsatuja suomeksi. Projekti toteutettiin ulkoministeriön tiedotustuella. ●

Artikkeli on aiemmin julkaistu *Global.finland.fi-verkkojulkaisussa*.